

بزرگ مہک

Ketabton.com

پرهندوی عبدالقیوم کریم

۱۳۹۴ لمریز کال

پرېکړه

(د ۲۰۰۵ کال د جاپان د ان اچ کی دنړيوالې جايزې گټونکې)

ليکوال:

پوهندوی ډاکټر عبدالقيوم کریم

۱۳۹۴ ل کال

د کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم:	پرېکړه
ليکوال:	پوهندوی ډاکټر عبدالقيوم کریم
خپرونډی:	د افغانستان ملي تحریک، فرهنګي خانګه
وېبپاڼه:	www.melitahrik.com
کمپوزګر:	عبدالصبور کریم
ډیزاینګر:	ضیاء ساپی
پښتۍ ډیزاین:	فیاض حمید
چاپشمېر:	۱۰۰۰ ټوکه
چاپکال:	۱۳۹۴ ل کال / ۲۰۱۵ م
د تحریک د خپرونو لړۍ:	(۵۲)

یادونه: د چاپ حقوق له ملي تحریک سره خوندي دي او د کتاب د محتوا مسولیت لیکوال پورې اړه لري.

دالی

د هیواد د ماشومانو د ښوونې او روزنې د ډگر
لارویانو ته چې په هیواد کې د علم مشال د دوی
له برکته تل روښانه وي.

د تحريك يادښت

د افغانستان ملي تحريك د (۱۳۹۳ ل) كال په پيل كې له خپلو گرانو هېوادوالو سره ژمنه كړې وه چې د دې كال په بهير كې به (شل عنوانونه) بېلابېل ديني، علمي، ادبي او ټولنيز اثار خپلې ټولنې ته وړاندې كوي. ملي تحريك دا ژمنه د ياد كال د كې پر (۲۸) مه نېټه پوره او د يوې پرمينې غونډې په ترڅ كې يې شل عنوانونه علمي اثار هېوادوالو ته وړاندې كړل. ملي تحريك په ياده غونډه كې ژمنه وكړه چې د (۱۳۹۴ ل) كال په بهير كې به انشاء الله د خدای (ج) په نصرت ټول ټال سل (۱۰۰) عنوانه بېلابېل علمي اثار ټولنې ته وړاندې كوي. طبيعي خبره ده چې دا اسانه كار نه دی، ډېر زيات زيار او زحمت ته اړتيا لري، خو ملي تحريك ټينگ هوډ كړی چې خپله دا ژمنه به هم د تېرې ژمنې په څېر عملی كوي. دا اثر چې ستاسو په لاس كې دی د همدې (سل عنوانونو) ژمنه كړو اثارو له جملې څخه دی، چې د چاپ جامه اغوندي. ملي تحريك هيله لري چې له دې اثر څخه به زموږ هېوادوال په زړه پورې گټه پورته كړي. ملي تحريك له ټولو هغو ليكوالو، ژباړونكو، سمونچارو، مالي او معنوي مرستندويانو او چاپ چارو څخه چې ددې اثارو د چاپ په دې ټول بهير كې يې يو بل سره مرسته او ملگرتيا كړې او دا فرهنگي بهير يې بريالی كړی، د زړه له كومې مننه كوي او كور وداني ورته وايي.

د هېواد د فرهنگ د ښېرازۍ په هيله

د افغانستان ملي تحريك فرهنگي څانگه

ياد د نېتونه

هر کله چې د ډرامه ليکنې سره د خپلې مينې او علاقې په باب فکر کوم نو په پنځوسمه لسيزه کې د افغانستان د راډيو د جمعې د شپو پښتو او دري راډيويي ډرامې او د اوونۍ پرله پسې راډيويي داستانونه مې په ذهن کې انگازې جوړوي.

په نوموړې لسيزه کې زه د ننگرهار په عالي لېسه کې د لېسې د دورې په زده کړو بوخت وم. زه په ټولگي کې لومړۍ وم او هره شپه به مې تر نيمو شپو درس وايه او په څنگ کې مې ورسره راډيو هم اوريده. د راډيو افغانستان نوموړو ډرامو او داستانونو او نورو خپرونو راسره مرسته کوله چې د شپې تر دولسو بجو پورې خپله مطالعه جاري وساتم. له همدې زمانې څخه مې د ډرامو له اوريدو او بيا له ډرامه ليکنې سره مې مينه پيدا شوه. د شکسپير د وتلو او هملټ او د کاليداس د شکونتلا ډرامه مې ولوستله او د ننگرهار د لېسې د څارندويانو (Scouts) په ليکو کې د لنډو تمثيلي ټوټو په ليکلو سره مې ډرامه ليکنه پيل کړه. د پنځوسمې لسيزې په دويمه نيمايي کې مې په پښتو ژبه شعر هم ليکل چې ځينې يې د ننگرهار په

ورځپاڼه کې خپاره شول. ښه مې په یاد دي چې پوره یوولس ټوټې شعرونه مې لیکلي و چې دخپلې شعري استعداد د روزنې حوصله مې له لاسه ورکړ او یوازې د نثر او ډرامو لیکنې ته مې ملا وتړله. په ۱۳۵۷ لمريز کال کې کله چې په یوولسم ټولګي کې مې درس وایه، د ((افغان او انګلیس دریو جګړو ته یوه کتنه)) ترسرلیک لاندې مې د ښوونځي د دورې د تاریخ د کتابونو له مطالعې څخه خپله لومړنۍ مقاله ولیکله چې تحقیقي ښه یې درلوده او په دریو برخو کې د ننگرهار په ورځپاڼه کې خپره شوه.

د څو تمثیلي ټوټو تر لیکلو وروسته مې په اووو پردو کې د ((انتحار)) یا ځان وژنې تر نامه لاندې خپله لومړنۍ سټیج ډرامه ولیکله چې د ډرامې د مختلفو پردو ترمنځ وقفو کې مې د مخکینیو پردو لنډیزونه په خپله نندارچیانو ته وړاندې کوله. د ډرامې موضوع د یوې نجلۍ پر ژوند څرخیده چې د خپل تره د زوی سره مینه لري خو پلار یې د یو څه شتو او جايداد په بدل کې هغه د بل کلي د خان یو بد عمله زوی ته په نامه کوي. په پای کې د نجلۍ مور، هلک او په خپله د نجلۍ عذرونه او زاری هیڅ ځای نه نیسي او ډرامه د نجلۍ په ځان وژنې سره پای ته رسیږي.

دا ډرامه لومړۍ د ننگرهار د عالي ليسي د هلکانو او د ننگرهار د
 آلايي ليسي د نجونو له خوا د ننگرهار د ليسي په ستيج کې نندارې
 ته وړاندې شوه چې وروسته بيا د ننگرهار د ليسي د څارندويانو په
 گټه د ننگرهار د مرکزي ښار جلال آباد د سپين غره سينما کې خلکو
 ته وړاندې شو. د ((انتحار)) ډرامه د هيواد د تکړه ليکوال او
 ژورناليست گلستان غالب په واسطه ډايرکټ او د ننگرهار د نوموړو
 ليسو د تکړه لوبغاړو منور ايوبي، داود سروري، زرغونه حياتۍ او
 نورو له خوا چې نومونه يې زما په ياد کې نه دي پاتې، تمثيل شو. دا
 يوه سندريزه ډرامه وه چې درې سندري يې درلودې. د ډرامې اصلي
 کرکټره چې زرغونه حياتۍ د ډرامې د نجلي رول يې لوبوله، په خپله
 د ښه غږ څښتنه او د سندرو ويلو د ښه استعداد درلودونکې وه چې د
 ډرامې دوی سندري به يې ژوندۍ د تمثيل په حال کې وړاندې کولې.
 په دې مانا چې په يو وخت کې به يې هم تمثيل کاوه او هم به يې
 سندري ويلې. سازيانو به د پردې تر شا د هغې ملگرتيا کوله. د هيواد
 د پښتو ژبې دوو نورو خوږ ژبيو سندرغاړو استاد يار محمد چې په
 نوموړې لسيزه کې يې د ننگرهار په عالي دارالمعلمين کې د تدريس
 چارې په غاړه لرلې، او خدای بخښلی مسافر سفرۍ چې تير کال
 (۱۳۸۲ لمريز) څه موده وړاندې شهيد کړی شو، او دواړه د
 افغانستان د ملي تلويزيون وتلي هنري څيري وې، د انتحار د ډرامې

يوه بله سندره په گډه سره د ډرامې د واده په صحنه کې د نجلۍ د ځان وژنې څخه لږ مخکې وويل.

زه د انتحار ډرامه د خپل ډرامه ليکنې د کار پيل گڼم، خو کله چې په ۱۳۵۹ لمريز کال کې د کال پوهنتون د انجنيرۍ په پوهنځي کې مې خپل عالي تحصيلات پيل کړ نو ورسره مې د افغانستان د ملي راډيو او ټلويزيون، د افغانستان د ليکوالو د اتحاديې د خپرنيز ارگان ((ژوندون)) مجلې، د افغانستان دهغه مهال د راډيو، ټلويزيون او افغانفلم د کميټې د خپرنيز ارگان ((آواز)) مجلې او نورو خپرونو سره مې خپلې قلمي همکارۍ هم پيل کړې او په دې برخه کې مې تر لسو کلونو پورې د افغانستان د ملي راډيو او ټلويزيون د بهرنيو خپرونو د اردو ژبې د پروگرامونو د سکريټونو د ليکوال، جوړونکي او لوستونکي يا وياند په توگه کار کاوه، د ټلويزيون د سينمايي خپرونو د ادارې له پاره مې هندي فلمونه په پښتو او دري ژبو ژباړل او ورسره مې د هند د نيمې وچې د نومياليو ليکوالانو لنډې کيسې، ډرامې او نورې ليکنې ژباړلې چې په دې برخه کې د رابندر نات ټيگورد ((ډاک گهر))، ((راجا)) او ((لال کنير)) د ډرامو يادونه کولی شم. په ۱۹۹۱ عيسوي کال کې هغه مهال چې زه د کابل پوهنتون له خوا د ماسټرۍ د ډيپلوم د ترلاسه کولو له پاره هندوستان ته ولاړم، او دا ډرامې د افغانستان د هنرمندانو د اتحاديې له خوا تر چاپ لاندې و، په وروستيو کلونو کې د رامنځته کيدونکو حالاتو په وجه

نوموړې ډرامې نه يوازې دا چې له چاپ څخه پاتې شول، بلکې تاييبي نسخې يې د نوموړې اتحاد يې له دفتر څخه ورکې شوې. د نوموړو ډرامو له جملې څخه يوازې د ((ډاک گهر)) يا پسته خانې د ژباړې يوه کاپي په تصادفي توگه راسره پاتې ده چې که ژوند باقي وي، په نږدې راتلونکې کې به يې انشاء الله چاپ کړم. د رابندرناټ ټيگور د ډرامو د ژباړې په څنگ مې د ټيگور پر ژوند او ډرامو باندې د پښتو، دري او اردو ژبو له ماخذونو څخه په استفادې سره يوه اوږده معلوماتي ليکنه هم وکړه چې د ټيگور د ډرامو د ارزونې په څنگ کې يې د ډرامه ليکنې په برخه کې زما ليد او پوهې ته پراختيا ورکړه.

کله چې په ۱۹۹۱ عيسوي کال کې د کابل پوهنتون له خوا هندوستان ته د ماسټرۍ د تحصيل له پاره ولاړم نو د نوموړي هيواد د اوترا پرديش ايالت د رورکي په پوهنتون کې په خپل تحصيل بوخت وم چې په هيواد کې سياسي وضعه بدله شوه او زما کورنۍ پيښور ته کډه وکړه. د تحصيل په پای کې افغانستان ته د ستنيدو لارې د نورو هيوادو او له په شان زما پ مخ کې هم تړلې شوې وې. زه د کابل پرځای پيښور ته ولاړم. په پيښور کې يو شمير نړيوالو مرستندويو ادارو د افغان کډوالو د هوساينې، روغتيا او ښوونې او روزنې له پاره کار کول. په ۱۹۹۴ عيسوي کال کې د بي بي سي د ښوونيزو پروگرامونو اداره د افغانانو له پاره د ((نوی کور، نوی ژوند)) د ښوونيزو پرله پسې ډرامو د لړۍ د پيل کولو په درشل کې وه او ددې کار له پاره يې

یوشمیر ډرامه لیکونکو ته اړتیا درلود. د نوموړې ادارې د اعلان په ځواب کې د پښتو او دري ژبو ۴۳ تنو لیکوالانو ځانونه کاندید کړي و او په نظر کې وه چې د یو تن انگریزلارښود ډن گربت له خوا په دوو ډلو کې ترینه د ډرامه لیکنې آزموینه له دوی نه واخیستل شي. د ازموینې د پرمخ بیولو او ژباړې په برخه کې خدای بخښلی محمد اسمعیل نیاز چې یو تکړه افغان ژورنالیست او د بي بي سي د پښتو څانگې یو تکړه او وتلی پروډیوسر و، پرمخ بیول کیده. د لیکنې ازموینې ښه داسې وه چې هره ورځ به د ورځې په پیل کې د ډرامې د یوې څانگې تیا، ښې او یا د صحنو د څانگړنې په باب لیکوالانو ته معلومات ورکول کیده، او وروسته به ټولو ته دنده و سپارله شوه چې په یوه ټاکلي وخت کې دې لیکنه پرې وکړي. د لیکنې له پړاو نه وروسته به له هر لیکوال څخه وغوښتل شو چې خپله لیکنه ولولي خو نور لیکوالان پرې خپل نظر ورکړي او په اصطلاح هغه نقد کړي. د نظریو په پای کې به په خپله لیکوال ته هم وخت ورکړ شو چې د نورو لیکوالانو نظریې رد کړي او یا یې هم ومني. بیا به د ورځې ټول جریان ثبت او په انگریزي ژبه وژباړل شو او د د ازموینې مسوول کس ته د قضاوت او ارزونې له پاره و سپارل شو.

د یوې اونۍ په پای کې له ۴۳ تنو لیکوالانو څخه یوازې ۱۳ تنه د ازموینې دویم پړاو ته لار پیدا کړل. ازموینه د دویمې اونۍ له پاره په

مخکينۍ بڼه دوام وکړ او په پای کې يوازې شپږ تنه لیکوالان غوره شول چې خپل د ډرامه لیکنې کار په پښتو او دري ژبو پیل کړي. له نیکه مرغه چې زه هم د دغو شپږو تنو لیکوالانو په کتار کې راغلم، د دغې ډلې نور لیکوالان میرمن شریفه پاخون، مهدی دعاگوی، مرحوم عبدالمنان ملگری، موسی رادمش او احد پیغام و.

د ((نوی کور، نوی ژوند)) د ډرامو د لیکنې پروسه ډیره په زړه پورې او ګټوره وه. ترټولو لومړۍ به د ډرامو د ایډیټور کاتب پاخون له خوا د ټاکل شوو موضوعگانو په باب د ډرامو د کیسو کرښو ته انکشاف ورکړ شو. نوموړې کرښې به د کیسو د کرښو په انکشافی غونډه کې د لیکوالانو او مسوولینو له خوا تر بحث، زیاتونې او کمونې لاندې ونيول شوې. بیا به مو نوموړې کرښې د تمویل کوونکو او نورو څیریه موسسو د مسلکي مشاورینو په مشورتی غونډه کې د هغوی د نظریو د اخیستلو له پاره وړاند کړې. په دغه غونډه کې به د کیسو کرښې په هراړخیزه توګه وڅیړل شو او تر علمي، ټولنیز، کلتوري، مذهبي، سیاسي او اقتصادي سمونو لاندې ونيول شو. له دې پرانه وروسته به د نوموړو کرښو په اوږدو کې د لیکوالانو د ډلې له خوا د ډرامو د صحنو لنډیزونه ولیکل شول. د یادونې وړ بولم چې د صحنو د لنډیز د لیکلو د غونډو د چارو پرمخ بیول هم زما مسوولیت و دا ځکه چې د ډرامو د سکریپټ د لیکنې تر څنګ د لنډیزونو د مسوول دنده مې هم ترسره کوله. په هره میاشت کې مو د ډرامې د دوولسو

برخو يا د شپيتو صحنو د ليکلو مسووليت درلود. د ډرامو لنډيزونه موبيا د لنډيزونو د ايډيټ کولو په غونډه کې چې معمولاً زما، کاتب پاڅون او د ادارې د مشر (په لومړي سر کې جان بټ او وروسته بيا خواجه شيرازالدين صديقي) په گډون دايريد، تر بحث لاندې ونيول او وروستی ايډيټ به مو سرته ورساوه. له دې مرحلې نه وروسته بيا د ډرامو لنډيزونه مو د پښتو او دري ژبو ليکوالانو ته ورکړ چې د هغوی له مخې دې د صحنو خبرې اترې (ډيالوگونه) وليکي. د ډرامو د ليکلو وروستی پړاو د ډيالوگونو د ايډيټ پړاو و. په دې پړاو کې به مرحوم منان ملگری پښتو ډرامې او مهدي دعاگوی دري ډرامې ايډيټ کولې او بيا به د ډيالوگونو د ايډيټر کاتب پاڅون او د ادارې د مسوول له خوا په يوه غونډه کې چې کله کله به ما هم په کې گډون کاوه، وروستی کيده. د دغې مرحلې نه وروسته به ډرامې د تمثيل د تمرين او ثبت له پاره واستول شول. تر لومړيو شپږو مياشتو پورې مو د ډرامې د لارښود تر نظر لاندې ډرامې ليکلې چې دا کار د يو ډول روزنيز ورکشاپ بڼه درلوده. وروسته بيا افغان ليکوالانو خپل کار ته دوام ورکړ چې تر اوسه پورې په هماغه بڼه دوام لري.

د دغې ښوونيزې ډرامې له پاره مې د ۱۹۹۴ څخه د ۱۹۹۷ کال تر وروستۍ ربعې پورې په سلگونو ډرامايي صحنې وليکلې او د صحنو د لنډيزونو د هماهنگ کولو دنده مې ترسره کاوه. له هغه نه وروسته د کډوالو په چارو کې د ملگرو ملتونو د سازمان په

استازيتوب مې تر ۲۰۰۵ کاله پورې په اړوندو مسالو باندې د نظر ورکولو له پاره د هغوی په مياشتينيو مشورتي غونډو کې گډون کاوه چې په دې توگه مې د (نوی کور، نوی ژوند) له ډرامو سره اړیکې تر لسو کلونو زیات دوام وکړ. کله چې په ۲۰۰۲ عيسوي کال کې هیواد ته بیرته راستون شوم او په کابل کې د کډوالو په چارو کې د ملگرو ملتونو د سازمان د عالي کمیشنري په دفتر کې مې د ډله ییزو اطلاعاتو د مسوول په توگه کار پیل کړ، په ۳۲ برخو کې مې په پښتو او دري ژبو د کډوالو د ستندو په باب یوه راډیويي ډرامه ولیکله چې د افغانستان د تعلیمي راډیو او ټلويزیون د ادارې له خوا جوړه او د راډیو افغانستان له لارې خپره شوه.

د لنډو کیسو، ناولونو، شعري ټولگو او ډرامو د کتابونو د لوستلو په څنګ کې له سینما او په تیره بیا له هندي فلمونو سره مې د ښوونځي د وختونو څخه را په دې خوا زیاته علاقه درلوده چې وروسته بیا د فلمونو له پاره په لیکنو بدله شوه. د تمثیلي ټوټو په څنګ کې مې لکه څنګه چې وړاندې یادونه وکړه، د ټلويزیون له پاره د رابندرناټ ټیګور د ډاک گهر یا پسته خانې ډرامه په شپيتمه لسیزه کې په دري ژباړله او د استاد عبدالقیوم بیسېد په شمول مې د ملی ټلويزیون یو زیات شمیر واکدارانو ته د تمثیل په غرض و سپاره چې په دوی کې قادر فرخ، سرور انوري، وحید صمدزی، هارون یوسفی، ف عبادي او نور شامل دي. که څه هم استاد بیسېد او نورو ډرامه ډیره

خوښه کړه خو کلونه تیر شول او نوموړې ډرامه نندارې ته وړاندې نه شو. علت یې ښايي دهغې زمانې د راډیو او ټلويزیون په انحصاری کړيو کې د نوو او ځوانو لیکوالانو د ننوتلو د لارې خنډونه او ستونزې وې.

کله چې په ۱۳۲۳ لمريز کال کې د راډیو افغانستان د بهرنیو خپرونو د اردو ژبې د پروگرامونو په مدیریت کې مې د لیکوال، پروډیوسر او ویاند دنده ترلاسه کړه نو ورسره مې د ټلويزیون د سینمائي خپرونو د ادارې له پاره د هندي فلمونو پښتو او دري ژباړه پیل کړه او یو زیات شمیر هندي فلمونه مې د افغانستان د ملي ټلويزیون له پاره وژباړل چې دا کار زه د فلمونو د سکریپت او همدارنگه د فلمونو د صحنو د جوړونې او ښکلا سره زیات اشنا کړم. دې کار ته مې نږدې لس کاله دوام ورکړ چې زما له پاره یوه ګټوره تجربه وه.

د همدغو کلونو په اوږدو کې مې د (آواز) د مجلې له پاره د هنري او سینمائي پېښو د میاشتني رپورټ لیکلو مسوولیت په غاړه درلود او د افغانستان د سینمائي خلکو سره مې لیدنه د هغوی د کارونو په باب د معلوماتو د راټولولو له پاره اړتیا وه چې دا کار زه له هغوی سره ترډیرې اندازې پورې اشنا کړم چې کله د هندوستان نوميالي سینمائي خپرو سبیلدت، شبانه اعظمی او نصیرالدین شاه په ۱۳۲۸ لمريز کال کې له افغانستان څخه لیدنه وکړه نو د چهلستون په ماڼۍ کې د افغانستان د سینمائي لوبغاړو او مینه والو په غونډه کې مې د

افغاني او هندي اړخونو د استازو انجنير لطيف او سنيلدت د ويناو د ژباړې کار راته راو سپارل شو. دغو ټولو پيښو له سينما سره زما مينه پياوړې کړه.

کله چې د ۱۹۹۲ کال د دسمبر د مياشتې په ۲۵ مه نيټه په هندوستان کې د خپلو ماسټري دورې د تحصيلاتو د پای ته رسولو نه وروسته پيښور ته ولاړم نو د (سحر) فلم جوړولو د کمپنۍ د مشر سيد عبدالقهار روحاني سره اشنا شوم او د هغه په ملگرتيا مې د دوو بهرنيو ادارو د مستندو فلمونو له پاره په انگريزي ژبه دوه سکريپتونه وليکل چې د سيد عبدالقهار روحاني له خوا ډايرکټ او جوړ شو. په هغو کلونو کې زما يو دوست او همکار موسی رادمنش هم په پيښور کې د (دود و خاکستر) په نامه پريو مستند فلم کار کاوه. د نوموړي فلم د جوړولو په دوران کې له هغه سره په تماس کې وم او معلومات مو سره شريکول چې دا کار د هغه له فعاليتونو سره اشنا کړم.

د ۱۹۹۷-۲۰۰۲ کاله پورې په اسلام آباد کې د کډوالو په چارو کې د ملگرو ملتونو د سازمان د عالي کميشنري په اداره کې د مطبوعاتو مرستيال په توگه د دندې په دوران کې مې د نوموړې ادارې له پاره د څو مستندو فلمونو د جوړولو، فلم اخيستنې او ايډيټ کولو د څارنې کار په غاړه درلود چې د فلم جوړونې د تخنيک سره يې تر کافي اندازې پورې بلد کړم.

هيواد ته له راستنيدو څخه وروسته د ۲۰۰۳ عيسوي کال د اپريل په مياشت کې مې د افغانستان د تعليمي راډيو او ټلويزيون د اوسنۍ رييس انجنير صفی الله ځير سره چې زما د پوهنتون د زمانې هم صنفۍ دی، د تایليند د بنکاک په ښار کې د ان، اچ، کی د جاپان د جايزې د آسیایي هيوادونو په فورم (NHK JAPAN PRIZE ASIAN FORUM ۲۰۰۳) کې د گډون امکان ترلاسه کړ. په نوموړي فورم کې د بيلابيلو هيوادونو يو زيات شمير فلمونه نندارې ته وړاندې او تر بحث لاندې ونيول شول. د يوې اونۍ له پاره دا غونډه ماته د يو اغيزمن روزنيز کورس حيثيت درلود. له دغې غونډې نه پوره يو کال وروسته کله چې په کابل کې د ملگرو ملتونو د سازمان د وگړو د صندوق له پاره مې د مطبوعاتو مسوول په توگه کار کاوه، د نوموړې ادارې په مالي مرسته او د ښځو د چارو وزارت په حمايت سره مې د (اولاد) د ټلويزيوني هنري او روزنيز فلم سناريو وليکله او د هغه د جوړولو چارې مې هم په غاړه واخيست. يو کال وروسته مې د جاپان د جايزې د تعليمي پروگرامونو د سکريپټ د ليکلو د سياليو له پاره يوه سناريو (همدا کتاب) وليکله چې د نړۍ د مختلفو هيوادونو له جملې څخه لومړی د لسو غوره سکريپټونو او بيا د پنځو غوره سکريپټونو په ډله کې وشميرل شو او وروسته د جاپان د توکيو په ښار کې د جوړشوو سياليو په دوران کې د سکريپټونو د وړاندې کولو

په نتیجه کې زما سکرېټ لومړی مقام او د جاپان نړیواله جایزه وگټله. سربېره پر هغه زما د (اولاد) فلم هم چې جایزې ته کانديد شوی و، د غوره فلمونو په کتار کې تر ټولو لومړی نندارې ته وړاندې شو چې د سینمائي خلکو او ننداره کوونکو له خوا یې تود هرکلی وشو.

وروسته مې د دوو نورو فلمونو سناریو ولیکل او د هغوی د جوړونې چارې مې په غاړه واخیستل. د (مجبور) فلم مې په درې ژبه او د (پرېکړه) فلم مې په پښتو ژبه د خپل سناریو د جایزې په پیسو جوړ کړ. دا دواړه فلمونه د ۲۰۰۶ کال د جاپان د جایزې په سیالیو کې د غوره فلمونو په کتار کې نندارې ته وړاندې شو.

د مجبور او اولاد فلمونو د ډایرکټ کار مې د یو تړون له مخې تکړه ډایرکټر عارف بی ریا ته ورکړی و. کله چې د مجبور فلم د ښځو د چارو د پخوانۍ وزیرې ډاکټرې مسعوده جلالې په گډون د نوموړې وزارت په تالار کې د یوې غونډې په ترڅ کې پرانیستل کیده، نو د افغانستان د پیژندل شوی ژورنالیست، علمي شخصیت او د کابل پوهنتون استاد پروفیسور عصمت الهي له خوا ډیر عالي وارزول شو چې د فلم جوړونې په کار کې زما د لازيات تشویق باعث شو. د مجبور د فلم دویم امتیاز دا و چې په ۱۳۸۵ کال کې د افغانستان د اطلاعات، فرهنگ او ځوانانو د وزارت له خوا درې جایزې یې ترلاسه کړ چې دوه جایزې یې دوو لوبغاړو ته او دریم یې د فلم کامره چلوونکی سید ظاهر ظهور ته ورکړ شو. د فلم د سناریو په اړه د افغانستان د ټلويزيون د هغه

مهال مشرموسي رادمنش او د فلم ډايرکټر عارف بي ريا هم راته مبارکۍ راکړې او ويې ويل چې دوی د موثوقو معلوماتو له رويه خبر دي چې د مجبور د فلم سناريو هم يوه جايزه ترلاسه کړې ده، خو نه د جايزو د ویش په غونډه کې اعلان وشو او نه په ورځپاڼو کې د هغو کسانو په کتار کې چې جايزې يې وړې وې، زمانوم راغی. داسې په نظر راغی چې په هيواد کې د نورو ډگرونو په شان د خلکو معنوي امتيازات هم کله کله تر حملې او لوتمار لاندې راځي.

د پريکړې د فلم ماجرا هم په زړه پورې ده. د پريکړې د فلم د جوړولو کار د ۲۰۰۲ کال د اکتوبر د مياشتې څخه مخکې بشپړ شوی و او د همدې کال د اکتوبر په مياشت کې په توکيو کې د ان، اچ، کي د جاپان جايزې له خوا نندارې ته وړاندې شو چې د فستيوال د گډون کوونکو له خوا يې تود هرکلی وشو. ورسره په څنگ کې د جاپاني ژباړې سره د NHK د بنوونيز ټلويزيوني چينل له لارې زما د سکريپټ د جايزې او د نوموړي فلم د جوړونې د کار په باب زما د مرکې سره يو ځای خپور شو.

د توکيو د فستيوال په دوران کې د باسل-کالسروهي د فورم (Basel-Kalsruhe Forum) چې د بکا فورم (BakaFORUM) په نامه هم يادېږي، منتظم نايکل مارکوس (Nickle Markus) چې د ايټاليې اوسيدونکی دی، زه يې د ۲۰۰۷ عيسوي کال د سويس د باسل ښار ته دعوت کړم چې د پريکړې فلم هلته د باسل-کالسروهي په فستيوال کې نندارې ته وړاندې کړو.

د ۱۳۸۵ کال د غبرگولي د ۲۲ نېټې څخه تر ۳۱ مې نېټې پورې په کابل کې د گويته انستيتيوت او د فرانسې د کلتوري مرکز له خوا د مستندو او لنډو داستاني فلمونو دويم نړيوال فستيوال جوړ شو چې د فستيوال له پاره د فلمونو د غوره کولو د کمېټې غړيتوب ماته هم راکړ شوی و. د افغان فلم رييس انجنير لطيف، د افغانستان د سينماگرانو د اتحاديې رييس جواښير حيدري، نوميالی ډايرکټر او ليکوال احد ژوند، د گويته انستيتيوت افغان مشر ابراهيم هوتک، پيژندل شوي ډايرکټره رويا سادات او د عبدالملک شفيعي چې د فستيوال د ډايرولو چارې يې په غاړه لرلې، د دغې کمېټې نور غړي وو. په نتيجه کې د ۲۰ څخه زيات فلمونه وکتل شول او د هغوی له جملې څخه يوازې ۱۲ افغاني فلمونه غوره شول چې دوه په کې د مجبور او پريکړې فلمونه وو، د طلوع د ټلويزيون له لارې نندارې ته وړاندې شول او د ژوري کمېټې له خوا چې د هيواد پيژندل شوی ډايرکټر او د افغانستان د ملي راډيو او ټلويزيون رييس چې هغه واحد نظري هم د دغې کمېټې غړيتوب درلود. د جايزو د ویش په غونډه کې چې د استقلال د ليسې په تالار کې جوړه شوې وه، واحد نظري په خپله پرانيستونکې وينا کې وويل چې هغه د ژوري کمېټې د پريکړې سره موافق نه دی ځکه چې د هغه په فکر هغه فلم ته جايزه ورکړې شوه چې بايد نه وای ورکړ شوی، او هغه فلم چې بايد د جايزې مستحق گڼل

شوی وای، د جایزې مستحق ونه گڼل شو. محترم نظري زیاته کړه چې دی ځکه د ژوري کمیټې پریکړې ته غاړه کینوده چې د رای اخیستنې په نتیجه کې ورستی پریکړه صادریدله او بحث او دلایل په کې هیڅ برخه نه درلود. د غونډې په پای کې واحد نظري چې هغه مهال د شمشاد د ټلويزیون رییس و، د شمشاد د ټلويزیون یو ستاینلیک چې د شمشاد د ټلويزیون د عمومي رییس او بنسټ ایښودونکی حاجي فضل کریم فضل په واسطه لاسلیک شوی و، د پریکړې د فلم د جوړولو په ویاړ د نوموړې فلم د ډلې په استازیتوب ماته راکړ.

د یادونې وړ بولم چې د جایزو د ویش د غونډې جریان په مستقیمه توګه د طلوع د ټلويزیون له لارې خپریده. د خپرونې ویانده دلا فروز ځیرک چې د پښتو ژبې یوه تکړه لوبغاړې، لیکواله، شاعره او د فلمونو ډایرکټره ده، راته وویل چې د فستیوال د جوړولو مسوول چې مخکې ترې یادونه وشوه، ډیره هڅه وکړه چې د بیلا بیلو عواملو په وجه د غونډې وړاندې کوونکې دا موقع برابره نه کړي چې د شمشاد د ټلويزیون ستاینلیک ماته راکړي او دا خبر د طلوع د ټلويزیون له لارې خپور شي، خو دلا فروز ځیرک پوهیده چې د خپرونې جریان په مستقیمه توګه خپرېږي نو ځکه یې واحد نظري او ماته سټیج ته د راتلو بلنه راکړه او ستاینلیک ماته راوړسید.

په دغه هیوادنی فستیوال کې ما خپل دوه فلمونه (مجبور او پریکړه) چې د هغو د سناریو د لیکلو او پروډکشن چارې په غاړه لرلې، کاندید کړي وو، خو برعکس د فستیوال د جوړونکي یا جوړونکو له خوا زما د فلمونو د ډایرکټرانو عکسونه او پیژندنه د فستیوال په اسنادو کې خپريده، غوندو ته هغوی بلل کیده چې په نړیوالو فستیوالونو کې داسې نه وي بلکې ارتباطي کسان هغه وي چې فستیوال ته د فلمونو د تسلیمولو فورمې ډکې کړي وي. په هر حال په دې خبره مې ځان ته قناعت ورکړ چې د دوی گناه ځکه نشته چې بنایي دوی په دې خبرو نه پوهیږي او یا که پوهیږي نو د تعصب له مخې دا کارونه کوي چې په داسې حالاتو کې شخړو او په تیره بیا بې گټو شخړو ته ملاتړ هم را ته لیونتب ښکاري. زه په دې عقیده یم چې ددې پرځای چې سړی د تیرو کیسو په سپینولو کې وخت تیروي، په راتلونکي کې د گټورو کارونو په سرته رسولو سره خپل مقصد ته ژر رسیدای شي.

په هر حال، کله چې د ۲۰۰۸ کال د اپریل د میاشتې له لومړۍ نېټې څخه مې د شمشاد ټلويزیون د نشراتو د رییس په توگه مسوولیت په غاړه واخیست، د ټلويزیوني خپرونو، فلمونو او پرله پسې ډرامو د جوړولو او ډایرکټ کولو په برخه کې نورې تجربې ترلاسه کړې او د ټلويزیوني خپرونو په څنګ کې د سلګۍ په نامه د یو ټلويزیوني لنډ هنري فلم د لیکنې او ډایرکټ چارې مې هم ترسره کړې، د ښکلا په نامه یوه ټلويزیوني پرله پسې ډرامه مې ولیکله چې د فلم اخیستلو یا شوټنګ

کار یې د شمشاد ټلويزيون له طرفه په جلال آباد کې د جلال فلم په مرسته بشپړه او بيا د شمشاد ټلويزيون له لارې خپره شوه.

اوس هم د څو ډرامو، ټلويزيوني او سينمايي فلمونو طرحې مې د ذهن فضا ډکه کړې چې د کاغذ پرمخ راوړلو ته يې زما تلوسه ورځ تربلې تلوسه زياتيږي، خو خدای زده چې په هيواد کې د فرهنگي اسانتياوو او امکاناتو د محدوديتونو په چاپيريال کې د ليکلو او جوړولو امکان يې ترلاسه کړم.

په درناوې

پوهندوی ډاکټر عبدالقيوم کریم

د ۱۳۸۶ لمریز کال د زمري لسمه

پرېکړه

د لنډ هنري فلم لپاره ډرامه

لوبغاړي

۱. ښوونکی: د ډرامې مرکزي لوبغاړی، ځوان، په خپل عزم ټینګ

ولاړ، مهربانه او منطقي

۲. سلامت خان: د پوخ عمر سپړی، د کلي د اقتدار خاوند یو خان، د

ښوونې او روزنې مخالف، د ولسوال ملګری

۳. ناظر: ځوان، د منفي فکر خاوند، د خان ملګری او ناظر

۴. سیلانی: د کلي یو تن اوسیدونکی، د پاڅه عمر خاوند، د آس

ګاډی چلوونکی، خواخوږی او د ښوونې او روزنې

پلوی..

۵. ځلمی: د ۱۴ کلویو ځوان هلک، د خان زوی او د ښوونکی

زده کوونکی.

۲. زرمینه: د سلامت خان ځوانه لور، تر ځلمی مشره او د زده کړې

لیواله.

۷. مور: د سلامت خان بڼځه او د ځلمی او زرمینې مور.

۹. مدیر: د ولسوالۍ د ښوونې او روزنې مدیر.

۱۰. ملا: د کلي د جومات ملا

۱۱. خوتنه نور کلیوال

پرېکړه

لومړۍ صحنه

ځای: د ولسوالۍ د ښوونې او روزنې د مدیر دفتر

وخت: ورځ

د صحنې پیژنه:

د ښوونې او روزنې مدیر ملي جامې په تن کې لري او میز یې د افغانستان په درې رنګه بیرغ او د دفتر دیوالونه یې په ښوونیزو چارتونو او کالیزو ښکلي شوي دي. ښوونکی چې پتلون او کمیس یې اغوستی دی، د هغه د میز په مقابل لوري کې پر چوکۍ ناست دی، ښوونکی د ولسوالۍ له اړوندو کلوڅخه د یوه کلي په ښوونځي کې چې د جګړو له امله وړان شوی دی، خپل د تقرر سند وړاندې کړی او له هغه سره خبرې کوي.

پریکړه

مدیر: (په ډیره مینه او درناوی) دا خو سمه، خو په کلي کې داسې
شوک پیژنې چې په د اوسیدو د ځای په برخه کې درسره مرسته
وکړي؟

ښوونکی: نه، لومړۍ خو ورځې به په ښوونځي کې تیرې کړم او ورسره به
داوسیدو یو ځای هم ځانته وگورم.

مدیر: (په پلټنې سره) آیا پوهیږې چې ښوونځی پرته له
څلورو دیوالونو، نور هیڅ نلري او ته لومړی ښوونکی
یې چې پس له شو کلونو هلته ځي؟

ښوونکی: هو، همداسې راته ویل شوي وو، خو ما پریکړه کړې،
هرڅنگه چې وي، زه به ددې کلي ماشومانو ته سبق
ورکوم.

مدیر: (د ښوونکي پریکړه ستایي) معلم صیب، تاسې ډیر سترگام
پورته کړی دی. زه ستاسې د پریکړې درناوی او ټینګ عزم ته
ته سلام کوم او د هیواد د اولادونو په ښوونه او روزنه کې مو
بریا لیتو بونه غواړم.

((د ښوونې مدير، له خپله جيبه قلم را باسي، د ښوونکي سند لاسليک کوي، له خپلې چوکۍ نه را ولاړيږي او د لاس کاغذ ښوونکي ته ورکوي هغه ښوونکي ته لاس ورکوي او په هيوادنۍ مينه ورسره غاړه وځي، ورسره لاس ورکوي او د هغوی په تصوير باندې د فلم ټايټل پيل کيږي.))

ښوونکي په داسې حال کې چې سند يې په لاس کې دی، خپله پنډوکی هم له مخکې پورته کوي او له هغه ځايه د باندې وځي. دموټرو يوې کوچنۍ هلې ته رسيږي او په يو موټر کې د کلي په لور روانيږي. کلي ته نږدې له موټره کښته کيږي او د کلينر په وينا د کلي په لور ښوځيږي. په تنگو خامه لارو کې له يو څه پلي مزل څخه وروسته د سيلانی په نامه د نوموړي کلي له يوه سړي سره د هغه په آس گاډۍ کې سپريږي او دواړه په خوشحالی او خبرو اترو د کلي په لور روانيږي. څو قدمه وړاندې دوه کسان پر آسونو سپاره ددوی له مخې تيريږي. د فلم ټايټل د آسونو دپښو په دوړو کې پاي ته رسيږي.

ښوونکي: (په داسې حال کې چې خپله پزه يې په د ستمال له دوړو پټه کړې وه، له داس گاډی له خاود څخه پوښتنه کوي) بابا، دوی څوک وو؟

بابا: ای معلم صيب، دوی زموږ د کلي واکداران دي. سلامت خان او د هغه ناظر. فکر کوم ولسوالۍ ته لاړل.

ښوونکي: ولسوالۍ ته؟ د څه د پاره؟

سیلانی: د خپل اندیوال ولسوال لیدو ته ولسوال یې ډیرنږدې
ملگری او ملاتړ دی. خو یوه خبره په یاد ولره
چې د سلامت خان له مشورې نه پرته به دا ښوونځی
بیا جوړ نه شي.

ښوونکی: ولې بابا؟ ښوونځی خودولتي دی، سلامت خان په کې
څه کارلري؟!

سیلانی: ای معلم صیب، که سلامت وغواړي، په هریو کار کې
خنډونه پیدا کولی شي.

ښوونکی: (په چورت کې) که داسې وي نوزه به له خان صیب سره به
خامخاگورم.

سیلانی: او بله خبره، چې دا (پتلون ته اشاره کوي) پتلون متلون
به په کلي کې نه اغوندي ښه! ځکه چې سلامت خان به
یې دانگریزانو جامې وگڼي، چې دانگریزانو جامې
یې وگڼلې، په تابه د کفرتور ولگوي، او چې د کفر

توريې درباندي ولگاوه، تاله کلي وشړي او مکتب
به بيرته بنده شي.

ښوونکی: (په خندا) بابا. زما د راتلو موخه خود کلي د ښوونځي
بيا فعالول او د ماشومانو زده کړه ده او بس. زه به د
ماشومانو د زده کړې له پاره هريوگتور کار گټه ور
وگنم.

سيلانی: معلم صيب، (ښوونځی ته په گوته اشاره کوي) هغه دی
د کلي ښوونځی !

ښوونکی: خير اوسې، کور دې ودان
(له گاډۍ نه را کوزيږي او غواړي له جيبه پيسې راوباسې)
سيلانی: نه معلم صيب کرا درنه نه اخلم، خويو زوی لرم. غواړم هغه هم
په ښوونځي کې شامل کړم.
ښوونکی: ولې نه بابا، همدا خوزه غواړم چې ټول کليوال خپل ماشومان بيا
ښوونځي ته راواستوي چې ښوونځی بيا فعاله شي. زه غواړم سبا
سهار له د کلي له
مشرانو څخه همدا غوښتنه وکړم.

سیلانی: (خوشحاله کیږي) دا خو ډیره ښه خبره ده. دا کار خو به سبا وشي، اوس راځه نن شپه له ماسره لاړشه. دمه به دې هم جوړه شي او ستړیا به دې هم ووځي. سر له سبا نه به بیا خپل کار پیل وکړي.

ښوونکی: له تاسره خو نه شم تللی. غواړم لومړۍ شپه (ښوونځی ته گوري) په خپل کور کې تیره کړم.

سیلانی: نو بیا به د شپې له پاره هرڅه چې تیار وي، هغه به هم درته راوړم او دیوکت به هم درته وخورم (اوروانیږي) ښوونکی: نه بابا، داسې مه کوه، زه نه غواړم چې تاته تکلیف درکړم.

سیلانی: څه پروا کوي؟ ته خوزمونږ میلمه یې، خدای پامان (او خپل اس چو وکوي او ښوونکی د ښوونځي په لور روانیږي.)

دويمه صحنه

ځاي: د کلي ديره
وخت: د سهار له چاي څخه وروسته

د صحنې پيژندنه:

ښوونکی له کليوالو سره په غونډه کې هغوی ته کلي ته د خپل راتگ موخه بيانوي او د کلي په بيا فعالولو کې د هغوی مرسته غواړي. ښوونکی د خلکو په وړاندې د ښوونځي، د خپل کار او د ماشومانو د زده کړې په باب معلومات ورکوي. د خبرو په دوران کې ناظر، خان او نور سپين ږيري او مشران په وار وار سره خپلې پوښتنې او نظريې وړاندې کوي چې د ښوونکي په واسطه ورته ځوابونه ويل کيږي. خبرې اترې يو څه دوام کوي.

سلامت: (هڅه کوي چې کليوالو ته قناعت ورکړي) کليوالو وروڼو، زه

د ماشومانو د تعليم پرضد نه يم، مگر دغه ماشومان کار لري، روزگار لري. که چيرې دغه ماشومان ښوونځي ته لاړ شي نو ددوی کورني به له سختو مشکلاتو سره مخامخ شي.

ناظر: (هڅه کوي چې د ښوونځي د فعالولو مخالفت وکړي) ښوونځی مو جنگونو وړان کړی دی. زه خو وایم چې همدا سې وړان ساتل یې په کار دی چې نورې لارې راوړې نه کړي. مولوي صیب، تاسې په کې څه وایئ؟

ملا: (به مشورې سره) مسلمانانو وروڼو، اسلام زده کړې په ښځه او نر فرض گرزولی دی، ولو که هغه په چین کې وي دا چې معلم صیب زموږ کلي ته راغلی او زموږ ماشومانو ته سبق ورکوي، دا یوه ډیره ښه خبره ده. باید چې دا موقعه له لاسه ورنکړو.

سیلانی: انځرگل، مولوي صیب ډیره ښه خبره وکړه. زه خو حاضریم چې خپل زوی سر له همدانن نه په ښوونځي کې شامل کړم.

انځرگل: خان صیب، راځئ چې د ناپوهي د ختمولو له پاره له معلم صیب سره مرسته وکړو چې هم خدای تعالی راضي شي او هم مو ماشومان تعلیم وکړي.

ناظر: (لومړی سلامت خان ته په انتقادي نظر گوري او بیا) خان صیب به په دې شرط دا خبره ومنې چې راتلونکی ذمه واري یې تاسې په غاړه واخلي.

بل تن: ناظر صيب، کومه ذمه واري؟ تعليم خويو روا کار دی.

سلامت: (په اعتراض آمیزه لهجه) اوس خو درته څه ویلی نه شو، خود وخت په رارسیدو سره به په هر څه وپوهیږئ!

ملا: (په مشورې سره) خان صيب، هره ستونزه چې را پیداشي، په جرگو به یې حلوو. خو له هر څه نه مخکې باید ټول کلیوال د ښوونځي په پاک کولو کې له معلم صيب سره مرسته وکړو.

خو تنه کلیوال له ښوونکي سره په ګډه د کلي دوران او ویجاړ ښوونځي پاک کوي، په کړکیو کې یې پلاستيک نصبوي ښوونکي یوه توره تخته د درس ورکولو له پاره پر دیوال نصبوي او د یو څو کتابچو او پنسلونو په آماده کولو سره د ماشومانو د راتګ له پاره تیاری نیسي.

درېمه صحنه

ځای: ښوونځی

وخت: سهار

د صحنې پیژندنه:

بله ورځ سهار پس له دې چې لمر راڅیږي، د کلي ماشومان د ښوونځي په لور روانیږي چې په ښوونځي کې یې د ښوونکي له خوا هرکلی کیږي. ښوونکي ماشومانو ته د الفبا د تورو درس ورکوي او بیا له ماشومانو څخه غواړي چې د الفبا تدریس شوي توري د کورنۍ وظيفې په توګه په خپلو کتابچو کې وليکي. بیا د هغوی پاملرنه د حساب مضمون ته رااړوي.

ښوونکي: گرانو ماشومانو، نن خو مو د ژبې توري زده کړل. پوه شوی؟

زده کوونکي: (په یو غږ) هو معلم صیب!

ښوونکي: د سبا له پاره مو همدا کورنۍ دنده ده. په خپلو کتابچو

کې یې وليکئ. او اوس وار رارسېږي د حساب

مضمون ته. لومړی باید شمیرل زده کړئ.

(ښوونکي خپل تدریس ته دوام ورکوي)

څلورمه صحنه

ځای: د سلامت خان کور

وخت: ورځ

د صحنې پیژندنه:

د سلامت خان په کور کې چې په ټکلو پردو، توشکو او بالټونو او همدارنګه په سرو قالینو ښایسته شوی دی، د سلامت خان زوی ځلمی چې له ښوونځي څخه را ستون شوی دی، خپله کورنۍ وظیفه د کتاب له مخې په خپله کتابچه کې لیکي.

زرمینه: (راځي او ځلمي ته) ځلمیه، دا څه کوي؟

ځلمی: خورجانې، کورنۍ دنده مې ترسره کوم او سبق هم وایم!

زرمینه: دا وایه چې پرې پوهیږې او که هسې خپل وخت خوشې تیروي؟

ځلمی: ولې نه پوهیږم؟ دا وگوره! (په یاد پرې یې چې زرمینه سواد نه لري) هورښتیا، تا خو سبق نه دی ویلی. لیکل او لوستل دې نه دي زده، څنگه به پرې وپوهیږي؟

زرمینه: ته یې راته وښایه چې زه هم پرې پوهه شم. زه هم غواړم چې یو څه زده کړم.

ځلمی: (په خندا) ته خو نجلۍ یې او زموږ د کلي سترې نجونې سبق نه وایې. شرم دی.

زرمینه: (په اریانیتیا) په دې کې د شرم داسې کومه خبره ده چې ته پرې خاندې؟

ځلمی: شرم څه کوي، د خندا خبره خودا ده چې لا تراوسه پورې هلکانو سبقونه نه دي ویلي او ته غواړې چې سبق ووايي؟!

مور: (راننوزي او دهغوی د خبروله اوریدو څخه وروسته) خنده مه، داهم همدومره د زده کړې حق لري چې ته یې لرې څیر زویه، هرغه څه چې په ښوونځي کې زده کوي، دې ته یې په کور کې ورزده کوه!

(راندوځي. د کورنۍ غړي راولاړېږي او له سلام او روغې څخه وروسته چوپتيا په کوټه کې خپريږي)

سلامت: راندوزي او له سلام او روغې څخه وروسته (د زرمينې مورې، هغه پاکې جامې مې راکړه چې ولسوالۍ ته ځم.

مور: ښه ده.

(د ځلمۍ مور بلې کوټې ته د سلامت خان په جامو پسې ځي او سلامت خان کښيني).

ځلمۍ: (په داسې حال کې چې خپل کتابونه او کتابچې راټولوي)
پلار جانه، کتابچې مې ډکې شوي دي. زه هم درسره ولسوالۍ ته ځم چې ځان ته کتابچې او قلمونه واخلم.

سلامت: زه به يې درته راوړم. ته ورځه ناظر ته ووايه چې آس تيار کړي.
تا به بل وخت له ځانه سره بوځم.

ځلمۍ: ښه پلار جانه (او په منډه روانيږي چې د پلار حکم پرځای کړي)
مور: (راځي) جامې دې په هغه کوټه کې تيارې دي. (او بيرته گرځي)
(

- سلامت: ښه ده.
- زرمينه: (په ډير احتياط سره خپل پلار ته نږدې کيږي او په ډير احتياط سره) پلار جان، له ولسوالۍ نه زما د پاره هم يوه کتابچه او يو پنسل خوراوړه. زه هم غواړم چې له ځلمي نه په کور کې سبق ووايم.
- سلامت: (د خپل سر په اشارې سره مخالفت کوي) نه زرميني، ته ورته اړتيا نه لري.
- زرمينه: پلار جان، چې ځلمی ورته اړتيا لري نو زه هم ورته اړتيا لرم.
- سلامت: (په غوسې سره) زرميني، ته ښه پوهيږې چې ځلمی مې ځکه ښوونځی ته پرېښود چې له کليوالو څخه وروسته پاتې نه شو. دا په دې مانا نه ده چې ته دې هم سبق ووايې.
- زرمينه: (په عذراو زاری) خوزه له کوره دباندې نه وځم پلار جان! غواړم په کور کې له خپل ورور څخه زده کړه وکړم.

سلامت: (په اريانتيا او انديښنې سره) ستا خبرې راته د يو لوی توپان
پيغام راکوي! زه د همدې له پاره ځم چې مخکې له مخکې له
خپل انديوال ولسوال سره وغږېږم.

زرمينه: پلارجان، زه ستا په خبره ونه پوهېدم! زه خو غواړم يوازې
ليکل او لوستل زده کړم.

سلامت: (له خپله ځايه پاڅيږي او په غوسې سره وايي) زما مشوره
داده چې دا فکرونه پرېږده او که نه نو په دې توپان کې به دې
ټول ژوند تباړه او برباد شي.

(سلامت خان په غوسه بلې کوټې ته ځي او زرمينه د ناهيلي په عالم کې اريانه
پاتې کيږي.)

پنځمه صحنه

ځاي: ښوونځی

وخت: ورځ

د صحنې پیژندنه:

سهار دی. زده کوونکي چې د کتابونو کڅوړې تر ټوټو لاندې او یا پر اوږو او لاسونو کې ځوړندې نیولې او شیبه په شیبه ښوونځي ته را نږدې کیږي. ناظر هم د ځلمي سره ښوونځي ته را رسیږي. ښوونکی د ښوونځي په وره کې ولاړ او په خوشحالی سره د ماشومانو هرکلی کوي.

ښوونکی: ناظر کا کا، سلامونه

ناظر: والیکم سلام معلم صیب، رښتیا، څنگه دی داد ماشومانو
سبقونه څنگه پرمخ ځي قربان؟

ښوونکی: ډیر ښه پرمخ ځي. د زده کوونکو مخ په زیاتیدونکی شمیر له کلي څخه د بیسوادۍ د له منځه تللو پیغام راکوي.

ناظر: هسي نه چې زموږ څه هم د بیسوادۍ له کاروان سره د تعلیم په سیلاب لاهو کړي.

ښوونکی: (په اریانتیا) دا دې څه وویل ناظر صیب؟ بیسوادې د انسان د خوشحالی د ښمن او تعلیم د آبادي او یووالي پیغام دی.

ناظر: خو خان صیب وایي چې زموږ د ژوند بقا د کلیوالو په بیسوادۍ کې ده. که کلیوال تعلیم زده کړي نو زموږ خبره بیا نه مني او زموږ څه واکمني به ختمه شي.

ښوونکی: نه ناظر صیب، دا خبره سمه نه ده. خلک د تعلیم په رڼا کې په مینه او وروگلوۍ د خلکو پر زړونو حکومت کولای شي خو په زور هیڅکله نه.

ناظر: معلم صیب، زه خو ستا خبرو چرتي کړي يم. نه پوهیږم چې اخر به یې څه کیږي !

ښوونکی: (ناظر ته چې د هغه په خبره په چرتونو کې ډوب شوی) ناظره،
په چرتونو نه پوره کيږي. نیک کار عملی گامونو ته اړتیا لري.
خیر، زه لارم چې ماشومان راته انتظار باسي. د خدای په امان!
(اوزده کوونکو ته ورځي).

ناظر: (له ځانه سره په چورت کې) زه په دې خبروښه پوهیږم خو ته په
دې نه پوهیږې چې ستا له تعلیم سره دومره مینه ستا د ژوند له
پاره لوی عذاب جوړیدای شي.

(د ناظر له خبرې نه داسې ښکاري چې هغه فکر کوي چې ښوونکی به خامخا لو
ستونزې سره مخامخ کيږي. هغه د خپلې خبرې نه وروسته روانیږي)

شپږمه صحنه

ځاي: ټولگي او نور بيلا بيل ځايونه

وخت: ورځ

د صحنې پيژندنه:

ښوونکي په ټولگي کې زده کوونکو ته د رسم د مضمون د تدريس په دوران کې د ټولگي د درې پر مخ آس رسمي او د آس په باب توضيحات هم ورکوي. اوله هغه نه وروسته:

ښوونکي: (زده کوونکو ته) گرانو ماشومانو، زه نن خوشحاله یم چې د کلي مشران هم اوس لیکل او لوستل زده کوي.

يو تن: (په خپل ځای ولاړېږي) معلم صيب، يوه پوښتنه لرم، ښځې ولې سبق نه وايي؟

ځلمی: ښوونکي صيب، زه يې ځواب وایم!

ښوونکی: سمه ده ځلمیه، ته یې ځواب ووايه!

ځلمی: (درېږي) ځکه چې سبق ویل هغوی ته گټه نه لري.

ښوونکی: (د زده کوونکو په لور یو قدم وړاندې راځي) نه ځلمیه، ځواب دې سم نه دی. تعلیم یافته ښځې لږ تر لږه خپل کورني کارونه ښه ترسره کولی او خپل ماشومان ښه روزلی شي.

یو تن: نو بیا ښځې ولې سبق نه وایي؟

ځلمی: ځکه چې شرم دی.

ښوونکی: ځواب دې بیا هم سم نه دی. شرم خوداوي چې د هغوی لیکل او لوستل نه وي زده. د علم زده کړه په هر نړ او ښځه باندې فرض دی. هغوي هم حق لري چې زده کړه وکړي.

ځلمی: معلم صیب، زما مشره خور هم له سبق سره زیاته مینه لري. غواړي له ما څخه لیکل او لوستل زده کړي.

ښوونکی: دا خو ډیره ښه خبره ده، د کلي نورې تورسري هم غواړي چې
سبق ووايي. زه به هغوی ته ډیر ژر یو کورنی ټولګی جوړوم.
ستا خور هم کولای شي چې په هغه ټولګي کې ګډون وکړي.

اوومه صحنه

ځای: د خان حجره

زمان: ورځ

د صحنې پیژندنه:

د سلامت خان په کور کې چې په ښکلو پردو، توشکو او بالښتونو او همدارنګه په
سروقالینو ښایسته شوی دی، ځلمی خپلې خور ته د ښوونکي له خولې د کلي د
تورسرو د کورس په باب خبر ورکړي چې د زرمینې د خوښۍ سبب ګرځي.

زرمینه: (په خوښۍ سره) دا خودې ډیر ښه پیغام راوړ ځلمیه، زه به په
دې ټولګي کې خامخا ګډون کوم.

ځلمی: (په اند بینښي سره) خو زرمینې، پلار جان به دې دې کار ته پرې نږدي.

زرمینه: (خپلې گل بي بي ته) گل بي بیجانې، ته به مې پلار راضي کړي چې پرې مې ږدي.

مور: نه لورې، زه چې دې پلار پیژنم، هغه هیڅ کار د بل چا په خوښه او غوښتنه نه ترسره کوي.

سلامت: (کورته راننځي) څه جرگه گۍ مو جوړه کړې ده وه ښځې؟

مور: د جرگه گيو پریکړې خو ته هسې هم نه منې، ولې پوښتنه کوي!

سلامت: (په خندا) پر ما مولکه چې خپل باور له لاسه ورکړی دی که څنگه؟

مور: پرتا باور خو زموږه اړتیا ده. بله چاره نه لرو. دهر کار له پاره خو ستا اجازې ته اړیو.

سلامت: چې داسې ده نو خبره مه اوږدوه. سپينه يې راته ووايه چې څه خبره ده!

مور: د کلي د ماشومانو او لويانو په څنگ کې د کلي تورسري هم غواړي چې له معلم صيب نه سبق ووايي. په دې خبره ټول کليوال خوشحاله دي.

سلامت: (په اندېښنه او فکر) ښه، نو خبره دې ځای ته رسيدلې ده. معلم صيب غواړي د کلي تورسرو ته سبق ورکړي؟
مور: وه سړيه، د تورسرو په سبق ويلو کې څه بدي ده؟

سلامت: لکه چې ته هم غواړې چې په دې عمر کې سبق ووايي؟

مور: که وکولی شم زه به هم سبق ووايم خو...

سلامت: خو څه؟ ولې چوپه شوې؟ وايه که نه!

مور: خاوس مې د زرميني له پاره درته ويله چې هغه غواړي د کلي دنورو تورسرو سره په سبق کې يوځای شي.

سلامت: (په غوسه) نه د زرمینې مورې، زرمینې ته اجازه نه شته چې سبق ووايي. دا زموږ د دود او دستور پر ضد دی.

مور: (په اریانیا سره) دا چې ماشومان او لویان سبق وایي نو تور سرې یې ولې نه شي ویلای؟

سلامت: (په فکر او غوسه) ما د هیچا تعلیم نه دی منلی. ځلمی خو مې ځکه پریښود چې له کلیوالو څخه وروسته پاتې نه شي. او پاتې شو د تور سرو تعلیم، سوال نه پیدا کيږي سوال.

زرمینه: پلار جان، په ژوند کې مې یوازینی هیله همدا ده چې سبق ووايم.

سلامت: (په غوسه) زرمینې، دا د کور کار به څوک کوي چې ته سبق ووايي؟

ځلمی: پلار جان، د کور کار به هم وکړي خو د سبق ویلو اجازه ورته ورکړه.

سلامت: ځلمیه، خو توري دې لاته دي زده کړي او اوس زما په خبره کې خبره کوې؟ (په غوسه) ځی ورک شی زما د مخې نه نور نه غواړم چې په دې خبره له تاسو سره بحث وکړم. ځی ورک شی!

(زرمينه او ځلمی خپه بلې ښونې ته ځي)

مور: (په اسويلی) ثابته دې کره چې ته په رښتیا سره د جرگو
پریکړې منې. (اوله هغه ځایه په اعتراض آمیزه توګه
روانیري)

سلامت: (په غوسه او فکر کې له ځانه سره) دا هرڅه دهغه معلمګي له
لاسه را پېښیږي. ګورم به درسره معلمګیه!

ناظر: (را ننوږي) سلامت خان دې سلامت وي، په کومو فکرونو کې
ډوب یې خان صیب؟

سلامت: د معلم صیب کارونو په فکرونو کې ډوب کړی يم. هغه غواړي
د کلي تورسرو ته سبق ووايي او دا خبره زما د زرمینې ماغزه
خراب کړي ماغزه.

ناظر: خان صیب، داسې ښکاري چې د علم رڼا ستا کور ته یې مخه
کړې او غواړي ستا قسمت بدله کړي. لومړی زلمی او اوس
زرمینه، یاره خان صیب له تانه به یې څه پتوم، که رښتیا ووايم
نوزمپه زړه کې هم ورځ په ورځ د زده کړې مینه زیاتیري.

سلامت: (په غوسه) ناظره، ملنډې راپورې مه وهه. زه دومره بې غیرته نه يم چې خپلې تورسړې سبق ته پریرېدم. یو چاره یې وښیې چاره چې څه وکړو؟

ناظر: لومړی باید چې ښوونځی وتړل شي او بیا معلم صیب له کلي نه بهر کړل شي او که نه نو خان صیب هغه ورځ لیرې نه ده چې ستا د کورنۍ د غړو په گډون ټول کلی ستا پر ضد ودریږي او تاله کلي بهر کړي.

(سلامت خان د ناظر د خبرو په تایید په فکرونو کې ډوب دی.)

اتمه صحنه

ځای: ښوونځی

وخت: ورځ

د صحنې پیژندنه:

(ښوونکی په ښوونځي کې کتاب لولي. له لیرې یې خان او ناظر ته پام کیږي چې دده وه خواته په بیړه را روان دي. کله چې هغوي ورته نږدې کیږي نو:

ښوونکی: سلام علیکم خان صیب، تاسې دلته څنگه؟ ناظر صیب به مو رالیرلی و، زه به پخپله درغلی وم!

سلامت: معلم صیب، مهم کارونه سلامت خان په خپله سر ته رسوي.

ښوونکی: (په خندا) ډیر ښه خان صیب، راځئ (کت ته اشاره کوي) دلته کینئ!

پریکړه

ناظر: (مداخله کوي) معلم صیب، موږ ناستې ته نه یو راغلي.

ښوونکی: (سلامت خان ته) نوبیا امر او خدمت خان صیب؟!

سلامت: معلمه، ښه غوږ دې ونیسې چې بیایې درته نه تکراروم. د ماشومانو او لویانو له سبق نه وروسته د کلي د تورو سبق ماته د منلو وړ نه دی.

ښوونکی: خان صیب! درس ورکول خو زما کار او دنده ده.

سلامت: خو زموږ د کلي تورو ته نه، پوه شوې؟ موږ دومره بې غیرته نه یو چې خپلې تورو پرېږدو چې له پردو نارینه وو نه سبق ووايي.

ښوونکی: خان صیب، دا خود کلیوالو پریکړه ده چې دهغوي تورو سرې هم غواړي چې سبق ووايي. زه خو یوازې له هغوی سره مرسته کوم.

سلامت: چې دا خبره ده نو پزی او بستره دې وټړه اوله دې کلي نه ډیر ژر ووځه!

پريکړه

ښوونکی: (په ټينگه پريکړه) خان صيب، زما سبق ورکولو ته راغلی يم،
او د خپلې دندې له ترسره کولو پرته دا کلي نه شم پريښودی؟!

ناظر: معلم صيب، دا ستا وروستی پريکړه ده؟

ښوونکی: هو ناظره، زه نه غواړم د کلي خلک او په تيره بيا ماشومان بې
تعليمه پاتې شي.

سلامت: (په غوسه) ښه دی نو که دا ستا وروستی پريکړه وي نو د
سلامت خان د پريکړې انتظار هم کوه راځه ناظره!

(ناظر او خان روانيږي)

ناظر: (د تگ په حال کې) خان صيب، اوس څه وکړو؟

سلامت: ناظره، بې له دې چې کليوال راوغواړو او د کليوالو پر ضد يې
راوپاروو، بله چاره نشته.

ناظر: زه پوه شوم. زه به ټولو کليوالو ته خبر ورکړم چې سبا جرگې ته
را حاضر شي.

نهمه صحنه

ځای: د خان دیره

وخت: ورځ

د صحنې پیژندنه:

(د سپین ږیرو جرگه جوړه ده. ښوونکی او سلامت خان هم حاضر دي. چوپه چوپتیا خپره ده او سپین ږیري یو بل ته گوري.)

ښوونکی: گرانو مشرانو، زما گناه خو داده چې سبق ورکول خپله دنده بولم. زه د ماشومانو د زده کړې له پاره راغلی يم. د لویانو او تورسرو زده کړه د کلیوالو غوښتنه ده او بس.

سلامت: نه، داسې نه ده لکه څنگه چې ته یې وایې. دا زموږ غیرت دی چې موږ خپلو تورسرو ته اجازه نه ورکوو چې له پردو نارینه وو نه دې سبق ووايي.

ناظر:

او ته به چې زموږ تورسري هم سبق ته لمسوي.

ښوونکي:

گوري، له تعليم سره ضديت همدومره بس دی. خپل کلی او خلک نور له دې نعمت څخه ليري مه ساتئ. پريږدئ چې دوی هم د نورو په شان د علم او سواد په رڼا کې خپله ژوند تير کړي.

ناظر:

معلم صيب، موږ سرورکوو خو له خپل ننگ او ناموسه تيريدلای نه شو.

ښوونکي:

کليوالو او درنو مشرانو، زه عزت او سرلوړي په تعليم کې وينم.

سلامت:

معلمه، زموږ كليوال په خپلو پستو خبرو نور تيرايستلای نه شي. دوی نه غواړي چې تورسري نور له تانه سبق ووايي. ښه به داوي چې خپله پوزی او بستره ټوله کړي، دا کلی پريږدي او خپل کورته لاړشي.

ښوونکي:

زه د كليوالو د پريکړې درناوی کوم. كليوالو وروڼو، د

تورسرو د زده کړې ټولگي. زه ستاسو په غوښتنه پيل کوم. خو زه به ستاسې د خوښې پر ضد هيڅ کار ونه کړم.

سلامت: (په غوسه) د جرگې مشرانو، معلم صیب لکه چې په یوه نه پوهیږي. ده ته خپله پریکړه واوروئ چې پوی شي پوی!

نورگل: (په احتیاط سره) خان صیب، خپه کیږه مه، که د چا میندې، خویندې غواړي چې له معلم صیب نه سبق ووايي، ودې وایي، په دې کې څه بدې ده؟

ناظر: (په اریانیتیا) یانې تاسې د خان صیب د خبرو مخالفت کوې؟

سیلانی: نه ناظره، خو مونږ حق لرو د خپلو اولادونو او کورنیو په باب پریکړې وکړو او د هغوی د راتلونکي په اړه فکر وکړو.

ملا: خبره خور وېسانه ده خان صیب. زما خو مشوره همدا ده چې راختی چې کلیوالو ته وخت ورکړو چې پخپله د خپلو کورنیو د زده کړې په باب پریکړې وکړي.

نورگل: زه د ملا صیب د خبرو ملاتړ کوم، خو یوه خبره بله هم زیاتوم... که څه هم معلم صیب ماته ډیر گران دی خو که د شریعت او زموږ دود او دستور پر ضد یو قدم هم اوچت کړي نو هغه ورځ به یې په دې کلي وروستی ورځ وي.

پرېکړه

يو تن: ډيره ښه خبره ده!

ملا: نورو خبرو ته اړتيا نه ده پاتې. راځئ چې يوه دعا وکړو، الله
آمين!

ټول: آمين!

(سلامت خان او ناظر په ناخوښۍ سره جرگه پرېږدي او خلک په نيوکې سره هغو
دواړو ته په ننداره وي)

لسمه صحنه

ځاي: د خان کور

زمان: ورځ

د صحنې پېژندنه:

سلامت خان په خپلو فکرونو کې ډوب دی. ناظر له څو کسانو سره يو ځاي راننوتلی. سلامت خان د ناظر په موجودگي کې له نوموړو کسانو سره خبرې اترې کوي او هغوي ته دنده سپاري. نوموړي کسان سلامت خان ته اطمینان ورکوي او له کوره وځي. خان او ناظر يوازې پاتې کېږي.

ناظر: خان صيب، دا کار خو کيږي خو اندېښنه مې دې ته ده چې دا کار د معلم صيب په مړينه هم پاي ته ورسېږي!

سلامت: (په غوسه) ناظره، سلامت خان د خپلې سلامتۍ له پاره هر کار کولای شي. زه به کليوالو ته وښيم څوک چې زما خبره ونه مني، انجام به يې همدا وي... راځه چې څو!

څو!

(دواړه له کوره وځي.)

يوولسمه صحنه

ځاي: کلی

زمان: ورځ

د صحنې پېژندنه:

د خان کسان پر ښوونځۍ حمله کوي. ښوونکی چې د بلې ورځې د درس په تيارۍ بوخت دی، دهغوی مقابلې کوي، نوموړي کسان ښوونکی سخت ټپي کوي. سلامت خان او ناظر له ليرې د پېښې ننداره کوي. وروسته نږدې ورځي. ناظر ښوونکی چې پر مخ پر محکه پروت دی، په اړخ را اړوي. ناظر بې واره کيږي.

ناظر: (په اندېښنې سره) خان صيب، لکه چې ښوونکی مړ شوی دی.

سلامت: (په زياتې اندېښنې سره) او هو، دا خو رښتيا هم ډير ژوبل شوی دی وه ناظره. دا چرته مړ نه شي.

پرېکړه

ناظر: خان صيب، اوس به څه کوو؟ دا خو قتل دی او د قتل سزا خو تاته معلومه ده....

سلامت: (نوموړو کسانو ته) خدای مو خوار کړه، داسې مو وواژه...
تاسې ته خو ما نه و ویلی چې مړېې کړئ!

ناظر: خان صيب، د کلي خلک په بیرې راروان دي.

(خو تنه کلیوال د بنوونځي په لور راځي)

سلامت: ځی ورک شی!... ځی پناه شی، راځه ناظره چې څو!

(دواړه بنوونکی په ټپي حالت کې پرېږدي او له هغه ځایه تنبتي. کلیوال بنوونکی پیدا کوي سراو لاس یې چې ژوبل شوي دي، په ټوکرو ورتړي.

دولسمه صحنه

ځاي: د خان کور

زمان: ورځ

د صحنې پیژندنه:

د کور په انگر کې د سلامت خان ښځه د انگر له شاه نه اوږه راباسي او سلامت خان په بېړه سره کور ته راننوي.

مور: (د سلامت خان په لیدو سره وارخطا کیږي) خیریت خو به وي؟

سلامت: خیریت له کومه شو؟! ولسوالۍ ته ځم.

مور: په دې مازیگر کې په ولسوالۍ کې څه کار لري؟

غواړم له خپل ملگری ولسوال سره وگورم، د یو ضروري کار
سلامت: دپاره.

(توپک راوړي، خپل قلم له خو وړقو سره یوځای په خپل جیب
ځلمی: کې ږدي او راوړي) پلارجان، زه هم درسره ځم.

سلامت: نه ځلمیه، ناوخته دی. زه یوازې ځم.

مور: رښتیا هم اوس ناوخته دی، شپه به درباندي راشي؟ بیا سبا
لاړشه.

سلامت: نه ښځې، داسې یوه ستونزه راپیښه شوې چې له تلو نه پرته بله
چاره نه شته.

مور: چې داسې ده نو بیا ځلمی درسره بوځه.

سلامت: (په فکر سره) سمه ده. څه لاړشه او دباندي وگوره چې ناظر آس
تیار کړی او که نه!

ځلمی: ښه دی پلارجان، دادی ورځم.

مور: وه سړيه، زه دې وار خطا کړم. دومره خو ووايه چې څه خبره ده؟

سلامت: څه ووايم؟! د زرميني له لاسه په لويه لانه و او ختم.

مور: ولې؟ څه پيښه ده؟ انديښنه مې ولې زياتوې؟

سلامت: معلم صيب مې په خپلو کسانو سخت ټپي کړی، کليوال هم وليدلو.

مور: (په اريانتيا) دادې څه وکړل د ځلمي پلاره؟!

سلامت: چې څوک زما خبره نه مني نو همداسې به کيږي. خيرزه اوس ځم چې خپل ملگری ولسوال خبر کړم چې له لانجې نه مې خلاص کړي. (له لارې نه بيرته راگرځي او زياتوي) تاسې هم خپل خيال ساتئ! (اوله کوره وځي)

د يار لسمه صحنه

ځای: د خان د کلا په مخ کې

وخت: ورځ

د صحنې پیژندنه:

ناظر او ځلمی دواړه د کور په مخ کې د آس په سمبالولو بوخت دي.

سلامت: (له کلا نه وځي او ناظر ته د رانږدې کیدو په حال کې کلیوال ویني چې د دوی په لور راځي، په لوړ غږ) ناظره، آس نږدې راوله چې کلیوال راوړسیدل!

ناظر: راځه له خیره، دادی درغلم، دادی...

سلامت: (د خپل زوی سره پر آس سپریري او د حرکت په حال کې) وه هلکه ناظره،

ناظر:

صیب...

سلامت:

د کور خیال ساته بڼه، مونږ ژر بیرته راځو

ناظر:

بڼه خان صیب، (له ځانه سره) زه خویې لکه د قربانۍ اوزه
قصا بانو ته پریښودم!

(آس تیزیري او په تیزی سره د ناظر له سترگو پناه کیږي. آخوا

کلیوال په غوسې سره ناظر ته رانږدې کیږي او ناظر له ویږې نه په ډکو سترگو د
هغوی هرکلی کوي.)

سیلانی:

(رانږدې کیږي او په پلټنې سره) ناظره، هغه سلامت د کلي
ملا مت چیرته وتښتید؟

ناظر:

(په ویږې سره) خان صیب تښتیدلی نه دی. هغه ولسوالۍ ته
لاړ، ولسوال غوښتی و.

سیلانی:

درواغ به نه وایي!

ناظر:

درواغ نه وایم...

سیلانی:

(خلکو ته مخ را اړوي) وروڼو، ترڅو پورې به زموږ خلک
خپلې فیصلې پخ خپله نه شي کولی؟!

نورگل:

سیلانی ماما رښتیا وایي. سلامت خان دکلی سلامتیا ته زیان
رسوي، موږ به یې ترڅو ننداره کوو؟

یو تن:

معلم صیب خوارکی (ښوونکی ته اشاره کوي) دې حال ته
ورسیده، باید پوښتنه یې وشي.

ښوونکی:

(په ټپي حالت) خوزه نه غواړم چې زما پرسرد کلیوالو او
خان ترمنځ شخړه رامنځ ته شي.

نورگل:

(په اریانیتیا) معلم صیب، سلامت خان ته دې حال ته ورسولې
او ته بیا هم غواړې چې له هغه سره حساب ونه شي؟!

ښوونکی:

حساب به کوو خو وروري به نه خرابوو.

سیلانی:

معلم صیب، له همدې امله خو یې ورسره سپینوو. مونږ د

سلامت خان په خپل سر پریکړې نور نه شو زغملی.

نورگل: داسې یوه پریکړه کوو چې ټول کلیوال به یې خامخا عملي کوي.

سیلانی: نور اځئ چې د سلامت خان تر راتلو پورې همدلته انتظار وکو.

ناظر: داسې ښکاري چې کلیوال د سلامت خان پر ضد پریکړه کوي. نور نو کلیوال زموږ په خبرو نه غولیدي.

څوارلسمه صحنه

ځای: د سلامت خان د کلا په مخ کې

وخت: ورځ

د صحنې پیژندنه:

د کلا په مخ کې لیرې، ټول کلیوال د ښوونکي په شمول د ونو تر سیورو لاندې ناست او د سلامت خان د بیرته راتلو انتظار باسي چې د سلامت خان آس یوازې بیرته کورته راگرځي.

سیلانی: (په اریانیتیا) او هو، آس یې راغی او د سلامت خان درک نشته. معلم صیب چې دا څنگه چل دی!

یو تن: خان به له ډاره تښتیدلای وي.

ښوونکي: (د خلکو د اریانیتیا په حال کې) ناظره! ودربړه!

ښوونکي: (لیک خلاصوي او لولي یې) ناظره، د لیک ځلمي لیکلی دی. هغه او سلامت خان دواړه د کلي د لویدیځ په څنگله کې په یوه پېښه کې ژوبل شوي دي. ناوخته ده او شپه هم راتلونکې ده. ته یې ډیر ژر غوښتی یې چې له آس او یو څو تنو کلیوالو سره ځان ورورسوي او هغوی د ځنگلي ځناورو څخه وژغوري.

(ناظره روانیږي)

پنځمه لسمه صحنه

ځای: د خان حجره

وخت: نږدې ماښام

د صحنې پیژندنه:

کلیوال په حجره کې چوپ ناست دي او سلامت خان د حجرې په براړخ کې پر
بالښت ډډه اچولی او ټپي پروت دی. پښه یې کلک تړل شوی دی (

ناظر: (خان ته په گیلان کې شیدې او مملايي ورکوي) سلامت خان

دې سلامت وي، په دې شیدو کې مې درته مملايي اچولې ده
قربان دې شم. دا به وڅښئ چې دردونه دې هم خدای ورک کړي
او دا وجود دې لږ نرم شي.

سلامت: ناظره، اندیښنه مه کوه، زه ښه یم.

ناظر: سلامت خان دې سلامت وي. څښتن تعالی فضل وکه چې

سلامت خان یې سلامت وساته!

سلامت: ناظره، رښتیا چې د مرگ دخولې بچ شولو.

فلش بیک

شپار لسمه صحنه

ځای: د کلي په ځنگل کې

وخت: ورځ

د صحنې پیژندنه:

سلامت خان او دهغه ځوی ځلمی د آس پر سر د ولسوالۍ پر لور روان دي چې د آس بڼه په دښته کې د مخکې په یوه خوږه کې ننوزي او آس د سلامت خان او ځلمي سره یوځای پر مخکه غورځیږي. سلامت خان سخت تپي کیږي او پر آس د سپریدو توان ورته نه پاتې کیږي، خو ځلمی جوړ دی.

سلامت: (په نالښت) زویه،

ځلمی: هو پلاره،

سلامت: ځلمیه زویه، شپه راروانه ده... او له بلې خوا د ځنگلي

ځناورانو ویره ده. ته داسې وکه چې لاره شه کورته او ناظر خبر کړه چې کسان راولي او ما له دې ځي نه کورته بوځي.

خلمی: نه پلاره، زه تا څنگه یوازې پرېږدم! (یو څه یې په فکر کې
گرځي) هو په یاد مې شو (قلم او کاغذ له جیبه راټاسي او پرې
لیکل کوي.)

سلامت: (پوښتنه کوي) دا څه کوي ته زویه؟

خلمی: پلار جان، ښوونکی راته ویلی و چې آس یو ډیر هوښیار
حيوان دی او خپل کور په آسانی سره موندلی شي.

سلامت: دا موږ ته څه گټه رسولی شي؟

خلمی: اوس به یې وگورې چې څه گټه رسوي. (یو پیغام لیکي، د آس
په قبضه کې یې تړي او آس رخصتوي) چو! (او آس په منډه
کېږي.)

د فلش بیک پای

اووه لسمه صحنه

ځای: د خان حجره

وخت: ورځ

سلامت: خدای تعالی راسره ځلمی د نجات د پربستې په توگه
لیږلی و. که هغه نه وای نو ما به څه کړي وای! ځلمی
چیرته دی؟

ځلمی: زه دلته یم پلاره... السلام علیکم...

سلامت: والیکم سلام... (کلیوالو ته) وروڼو، که نن زما زوی له
ماسره مرسته نه وای کړی نو خپل ژوند به مې له لاسه
ورکړی و.

یوتن: دا خو د ځلمی د لیک او لوست برکت و چې ستاسې ژوند
بې وژغوره.

سلامت: زوی جان، نن مې زړه غواړي هر هغه څه درکړم چې ته
ورته هیله لري. نن زما د ازمايښت ورځ ده زویه. ووايه چې
ته څه غواړې؟

ځلمی: (له خپله ځایه پاڅیږي او د خلکو له منځ نه بنوونکی له لاسه نیسي، د خپل پلار څنگ ته یې را کش کوي او بیا) پلار جانه، د انعام اصلی حقدار خو معلم صیب دی. له همدوی نه مې هرڅه زده کړي.

سلامت: مطلب دې څه دی زویه؟

ځلمی: مطلب مې دادی چې ماته لوی انعام به داوي چې بنوونکی ته اجازه ورکړي چې ټولو کلیوالو ته سبق ورکړي.

(د غونډې کتونوال ټول غلي ناست دي. سلامت خان هم خبرې نه کوي)

ناظر: سلامت خان دې سلامت وي قربان دې شم، معلم صیب د لیک په لوستلو موږ دې ته وهڅولو چې تاسې بیرته کورته راولو.

ځلمی: پلار جانه، که له خپلې وعدې بیرته راگرځي نو خیر دی، زه نه غواړم چې تا دې ته مجبور کړم.

سلامت: (کښیني او د خپل زوی پر سر لاس تیروي) زوی جانه، زما ستا نه همدا هیله وه، زه درسره ژمنه کوم چې زه به د کلي وړان بنوونځی بیا جوړوم... او خپلې لورته د سبق ویلو اجازه هم ورکړم. (په موسکا په داسې حال کې چې له سترگو څخه یې اوښکي هم څاڅي، خپل زوی او کلیوالو ته په منلو سترگو گوري. بیا بنوونکی ته په سترگو کې

سره گوري) چې زما په دغه کړو د کلي خلک ټول
خوشحاله شي. (خلک خوشحاله کېږي.) معلم صيب،
ما وبخښه، زه په خپله غلطۍ پوهیدلی يم.

ښوونکی: خان صيب، هغه مشران چې د خپل کلي د روښانه
راتلونکي سره مينه ولري، د خپل کلي د نجونو او هلکانو
زده کړه له پامه نه شي غورځولاي.

(سلامت خان له ښوونکي سره لاس ورکوي او کليوال خونبیري)

پای

د ليکوال پېژندنه

پوهندوی ډاکټر عبدالقيوم کریم په ۱۳۳۸ لمريز کال کې د ننگرهار ولايت د جلال آباد ښار د سره رود ولسوالۍ د چهارباغ صفا په کلي کې زيږيدلى دى. لومړني زده کړې يې د جلال آباد ښار د

ميا عمر (رح) په لومړني ښوونځي کې په لومړي درجه پای ته رسولي او بيا د ننگرهار عالي لیسې ته ولاړ. د ننگرهار له لیسې څخه يې هم په ۱۳۵۸ لمريز کال کې په لومړۍ درجه د فراغت سند ترلاسه کړ او د عالي تحصيلاتو له پاره د کانکور د ازموينې په پايله کې پخوانی شوروي اتحاد هیواد ته معرفي شو، خوله انجنیرۍ سره يې د خپلې مينې له مخې ځان د کابل پوهنتون انجنیري پوهنځي ته تبدیل کړ. د نوموړي پوهنځي د سیول انجنیرۍ له ډیپارټمنټ څخه هم په ۱۳۶۳ لمريز کال کې په لومړۍ درجه فارغ شو او د پوهنې وزارت د ساختماني چارو په ریاست کې د ښوونځيو او وړکتونونو د ودانیو د ډیزاینر په توگه د یوې لنډې مودې خدمت څخه وروسته کله چې انجنیري پوهنځی تر څو کلونو وقفې وروسته بیا فعاله شوه، د نوموړي پوهنځي د سیول انجنیرۍ په ډیپارټمنټ کې د استاد په توگه يې د هیواد د ځوانانو د تدریس چارې په غاړه واخیستې چې ترننه پورې دوام لري. په دې ترڅ کې يې په ۱۹۹۲ میلادي کال کې د هندوستان هیواد د اوتراپردیش ایالت د رورکي له پوهنتون څخه د هایدرو لوژی په برخه کې خپله ماسټري او په ۲۰۱۴ میلادي کال کې يې د هسپانیې هیواد د پلازمینې مادرید د

بیرچم د نړیوال پوهنتون څخه د چاپیریال ساتنې د انجنیرۍ په برخه کې خپله
ډاکټري په بري سره بشپړه کړه.

د ژونالیزم او ادبیاتو په برخه کې یې د ۱۳۲۱ څخه تر ننه پورې یې زده کړې په
لاندې ورکشاپونو او کورسونو کې ترسره کړي دي:

۱. په راډیو افغانستان کې د ژورنالیزم، ژباړې او راډیويي پروډکشن
بیلابیل روزنیز کورسونه
۲. د بي بي سي له خوا د ډرامه لیکنې شپږ میاشتینۍ روزنیز پروګرام،
پېښور
۳. د ماشومانو د پاره لیکنه، د ملګرو ملتونو د کډوالو د ادارې له جوړ
شوی روزنیز ورکشاپ، پېښور
۴. بیلابیل د اسلام آباد (پاکستان) د ژورنالیزم له ملي انستیتیوت څخه د
ژورنالیزم د اساساتو څلور میاشتینۍ کورس
۵. رپوټ لیکل، د ملګرو ملتونو د کډوالو د ادارې له جوړ شوی روزنیز
شپږ میاشتینۍ ورکشاپ
۶. د بي بي سي له خوا د معلوماتو د راغونډولو او مرکو د تخنیکونو او
رپوټ ورکولو په باب جوړ شوی روزنیز ورکشاپ، پېښور - ننگرهار
۷. د چاپي مطبوعاتو د چلولو په باب د یونیسکو له خوا لنډ ورکشاپ،
پېښور

۸. د افغانستان د پاره د مطبوعاتې ملاتړ ادارې له خوا د بهرنيو متخصصينو له خوا د راډيويي او ويډيويي خپرونو او فلمونو د ډايرکټ کولو بيلابيل روزنيز ورکشاپونه
۹. په لندن کې د رویتړد ادارې له خوا د (له شخړونه وروسته رپوټ ورکول) يو مياشتينۍ روزنيز ورکشاپ
۱۰. په نيپال کې د يونيسف ادارې له خوا د ژورناليزم او رپوټ ورکولو روټيز ورکشاپ
۱۱. په جاپان، سويس، جرمني، پاکستان او تایلينډ کې د فلمونو د ډايرکټ کولو، سکرپټ ليکلو او فلم جوړولو په بيلابيل روزنيز ورکشاپونه، کنفرانسونه او بحثونه.

کاري تجربه:

الف - د ژورناليزم، سينما او ادبياتو په ډگر کې

۱. په ۲۰۱۰-۲۰۱۱ کلونو کې د ام اس اچ له خوا د عامې روغتيا وزارت د رهبرۍ د مفاهيمي د سلاکار په توگه

۲. په ۲۰۰۸ کال کې د شمشاد ټلويزيون د خپرونو د رييس په توگه

۲. د ۲۰۰۲ کال د اپريل له لومړۍ نيټې څخه د ۲۰۱۲ کال د مارچ ترپايه پورې، د افغانستان د مطبوعاتې ملاتړ او هواری دادارې

(Media Support Partnership Afghanistan – MSPA)

د مشرد مرستيال په توگه.

۳. د ۲۰۰۴ کال د نومبر له پيل څخه د ۲۰۰۶ کال د مارچ تر پايه پورې، د ملگرو ملتونو د سازمان د وگړو د صندوق د ادارې د عامه اړيکو او مطبوعاتو چارو د مسوول په توگه

۴. د ۲۰۰۲ کال د مارچ د مياشتې له لومړۍ نيټې څخه د ۲۰۰۴ کال د سپتمبر د مياشتې تر پايه پورې په افغانستان کې د کډوالو په چارو کې د ملگرو ملتونو د سازمان يا UNHCR د ادارې د ډله ييزو رسنيو او مطبوعاتو چارو د عمومي مرستيال په توگه.

۵. د ۱۹۹۷ کال د سپتمبر د لومړۍ نيټې څخه د ۲۰۰۲ کال د فبرورې د مياشتې تر پايه پورې، په پاکستان کې د کډوالو په چارو کې د ملگرو ملتونو د سازمان يا UNHCR د ادارې د وياند او عامه اړيکو د مسوول په توگه.

۶. د ۱۹۹۴ کال د جون د مياشتې له پيل څخه د ۱۹۹۷ کال د اگست تر پايه پورې، په پېښور کې د افغانانو له پاره د بي، بي، سي د تعليمي خپرونو د ((نوی کور، نوی ژوند)) د تعليمي ډرامو د ليکوال او لنډيزونو (Synopsis) د جوړولو د سمبالونکي په توگه.

۷. د ۱۳۶۱-۱۳۷۱ لمريز کاله پورې د راډيو افغانستان د بهرنيو خپرونو د اردو ژبې، دري او پښتو خپرونو او هندي فلمونو د ژباړن، پروډيوسر، ډايرکټر او وياند په توگه.

ب- د انجنيرۍ او تدريس په ډگر کې:

۱. د ۱۳۶۳-۱۳۶۵ لمريز کاله پورې د پوهنې وزارت د تعميراتو رياست د ډيزاين انجنير په توگه

۲. د ۱۳۶۷ کال څخه تر ننه پورې د کابل پوهنتون د انجنيري پوهنځي د سيول انجنيرۍ د ډيپارټمنټ د استاد په توگه

۳. د ۱۹۹۲-۱۹۹۷ ميلادي پورې په پېښور کې د آی آر سي، دعوت او جهاد، او سيد جمال الدين افغان د پوهنتونونو د انجنيري پوهنځي د استاد په توگه

۴. په ۱۳۹۳ لمريز کال کې د يوناما د چاپيريال ساتنې د پروژې د سلاکار په توگه

۵. په ۱۳۹۲ کال کې د افغانستان د تخنيکي او مسلکي زده کړو د انستيتيوټ د پرمختيا او پلان جوړونې د سلاکار، وروسته د نوموړي انستيتيوټ د علمي مرستيال او وروسته بيا د هغه د رييس په توگه.

د عبدالقيوم کريم خپاره شوي آثار:

۱. د ليکوال عزت، د منشي پريم چنډد غوره کيسو پښتو ژباړه، د افغانستان د ليکوالو ټولنه، ۱۳۲۹ لمريز کال، کابل (د نوموړې ټولنې د کال د غوره ژباړې د حميد ماشو خيل د جايزې گټونکى)
۲. ادهورا کهيل (نيمگړۍ لوبه)، د افغان ليکوالو د لنډو کيسو اردو ژباړه، ۱۹۹۵ ميلادي کال، پيښور
۳. فضايي هندسه، د ښوونځيو د يوولسمو ټولگيو د پاره د فضايي هندسې د پوښتنو حل، ۱۹۹۲، پيښور
۴. د مثلثاتي لوگاريتم د جدولونو لارښود، د ښوونځيو د يوولسمو ټولگيو د پاره، ۱۹۹۲، پيښور
۵. د ماشومانو د پاره ۲۴ انځوريزې ښوونيزې کيسې، ليکنه او ژباړه، ۱۹۹۸-۲۰۰۲، کابل او پيښور
۶. د فلم او وېډيو بيزو خپرونو بنسټونه، ۱۳۸۷، کابل
۷. د ماشومانو د پاره ليکنه، پښتو ژباړه، ۲۰۰۲ ميلادي کال، پيښور
۸. د لاندې فلمونو پښتو او دري سکرپټونه:
 - د نظر کلی، په انگرېزي ژبه لنډ مستند فلم، ليکنه، ۲۰۰۰ ميلادي کال، کويته
 - اولاد، لنډ ټلويزيوني فلم، ليکنه او جوړونه، ۲۰۰۵ ميلادي کال، کابل
 - مجبور، په دري ژبه لنډ ټلويزيوني فلم، ليکنه او جوړونه، ۲۰۰۲ ميلادي کال، کابل
 - ارمال، دري لنډ ټلويزيوني ننداره، ليکنه او جوړونه، ۲۰۰۲ ميلادي کال، کابل

- پریکړه، لنډ پښتو ټلويزیوني فلم، لیکنه او جوړونه، ۲۰۰۷ میلادي کال، کابل (د NHK د نړیوالې جایزې گټونکې طرحې پر بنسټ)
- سلگۍ، لنډ ټلويزیوني فلم، لیکنه او ډایرکټ، ۲۰۰۸ میلادي کال، کابل
- ښکلا، په شپاړلسو برخو کې پښتو ټلويزیوني سریال، لیکنه، ۲۰۰۸ میلادي کال، شمشاد ټلويزیون، کابل
- د یو شمیر روزنیز لنډ ټلويزیوني هنري فلمونو او ټلويزیوني سپاټونو لیکنه او ډایرکټ، ۲۰۰۲-۲۰۱۲ میلادي کال، کابل

په ۱۳۸۲ کال کې د پښتو ژبې تکړه لیکوال او ژباړن ډاکټر فرید احمد بزګر راته وویل چې غواړي د ((د منشي پریم چند غوره کیسې)) تر سرلیک لاندې زما د هندوستان د نومیالی لیکوال منشي پریم چند د څو لنډو کیسو ژباړه چې په ۱۳۲۹ لمریز کال کې د افغانستان د لیکوالو د ټولنې له خوا خپره شوې وه، په خپلو مالي امکاناتو د دویم ځل له پاره چاپ کړي، نو لازمه مې وگڼله چې د نوموړي کتاب پر مطالبو خپل ژوندلیک هم په خپله ژبه له یو څه تفصیل سره وړاندې کړم. نوموړی کتاب بیا چاپ نشو خو هغه مقدمه غواړم ددې کتاب په پای کې له درنو لوستونکو سره شریکه کړم.

د جاپان په پلازمینه توکیو کې د NHK په تالار کې د پریکړه فلم تر نندارې وړاندې د
فلم په باب د معلوماتو د وړاندې کولو په حال کې

د NHK په تالار کې د پریکړه فلم د جایزې تر اعلان وړاندې (له بنی خوا څخه) د تونس، تایلیند، اندونیزیا او هندوستان د فاینلستانو سره د د فستیوال د سیالیو د پایلو د اعلان د انتظار په حال کې

د NHK په تالار کې د اولاد او نورو فلمونو تر نندارې وروسته پر فلم باندې د بحث په دوران کې

د NHK په تالار کې د اولاد او نورو فلمونو تر نندارې وروسته پر فلم باندې د بحث په دوران کې

د NHK په تالار کې د ۲۰۰۷ کال د فستیوال د جایزې د ویشلو د نندارې په حال کې

د NHK په تالار کې د اولاد او نورو فلمونو تر نندارې وروسته پر فلم باندې د بحث په دوران کې

د NHK د ۲۰۰۶ کال په فستیوال کې د ۲۰۰۵ کال د ښه سکریپټ د لیکول د سیالیو د
جایزې د ترلاسه کولو وروسته د وینا په حال کې

مننه او کوروداني

د افغانستان ملي تحريک د هېواد پالو او فرهنگپالو
شخصيتونو ښاغليو (انجنير نظر محمد منگل) څخه د زړه له تله
مننه کوي چې د دې اثر چاپ ته يې اوږه ورکړه. ملي تحريک
وياړي چې د علمي اثارو د چاپ لړۍ يې پيل کړې ده. دا لړۍ به
دوام لري. موږ له ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت
هيله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دا
لړۍ لا پسې وغځوي.

يو ځل بيا ددې اثر له ليکوال او چاپوونکو څخه د زړه له تله مننه
کوو چې ددې اثر د ليکلو او چاپولو جوگه شول.

په فرهنگي مينه

د افغانستان ملي تحريک

Decision

By: Abd-ul-Qayoom Karim

د افغانستان ملي تحریک
www.melitahrik.com

د خپرونو لړ: ۵۳

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library